

Nr 161.

Av herr **Lövgren**, om ersättning åt *Knut Sigurd Bexelius* för olycksfall under arbete vid ett av arbetslöshetskommissionen anordnat arbetsföretag.

Vid 1929 års riksdag framfördes av undertecknad en motion i andra kammaren, nr 260, däri jag yrkade, att riksdagen skulle tillerkänna Knut Sigurd Bexelius i Nederkalix ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete på grund därav att hans krav avslagits av såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet. Bankoutskottet yrkade avslag på motionen under hänvisning till de konsekvenser ett bifall till densamma kunde komma att medföra, och detta blev riksdagens beslut. Någon debatt förekom icke i kamrarna av den anledningen, att jag ansåg det bättre att återkomma, sedan jag blivit i tillfälle att närmare undersöka, om det icke tilläventyrs föreläge prejudikat, som gäve en fastare grund för motionsyrkandet.

Innan jag går att anföra de enligt min mening prejudicerande domslut som föreligga, vill jag återgiva den utredning och motivering bankoutskottet anförde uti sitt betänkande nr 32 vid föregående års riksdag:

»I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion nr 260 har herr *Lövgren* hemställt, att riksdagen på grund av vad i motionen anförts och med anledning av vad som innehölls i motionen tillhörande bilagor ville tillerkänna *Knut Sigurd Bexelius* i Nederkalix ersättning efter samma grunder, som gälla i motsvarande fall enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, och som om han direkt varit anställd hos statens arbetslöshetskommission.

Beträffande vad som anförts till stöd för förslaget i fråga får utskottet hänvisa till motionen med därvid fogade bilagor.

Av handlingar, som för utskottet varit tillgängliga, inhämtas, att Knut Sigurd Bexelius' fader, stenhuggaren Emil Bexelius i Rolfs av Nederkalix socken inom Norrbottens län, enligt åtagande i avgivet anbud på entreprenad verkställt arbete med uttagning och leverans av sten till pelare och landfästen för en såsom nödhjälpsarbete av statens arbetslöshetskommission anordnad brobyggnad över Kalix älv, att sonen Knut Sigurd jämte 7 andra personer deltagit i ett av fadern för ifrågavarande arbeten bildat arbetslag *ävensom* att Knut Sigurd Bexelius den 25 november 1927 drabbats av olycksfall i berörda arbete, varvid han ådragit sig vissa skador.

Sedan framställning hos riksförsäkringsanstalten gjorts om utbetalande av ersättning i anledning av nämnda olycksfall, meddelade riksförsäkringsanstalten efter verkställd utredning i ärendet genom beslut den 5 januari 1928, att anstalten med ledning av inkomna uppgifter rörande företaget beslutat, att delägarna i det av Emil Bexelius, Knut Sigurd Bexelius och 7 andra personer

bildade arbetslaget vore att anse såsom självständiga företagare enligt lagen om olycksfall i arbete med avseende å arbetet i detta företag, på grund varav den skadade icke vore berättigad till ersättning enligt omförmälda lag i anledning av det honom övergångna olycksfallet.

Över anstaltens beslut anförde Knut Sigurd Bexelius hos försäkringsrådet besvär. Efter verkställd ytterligare utredning i målet meddelade rådet den 28 september 1928 utslag av innehåll att, enär Knut Sigurd Bexelius i avseende å det arbete, i vilket olycksfallet inträffat, icke vore att anse såsom arbetare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, rådet icke funnit skäl göra ändring i det slut, vartill riks-försäkringsanstalten kommit.

På anhållan av utskottet har statskontoret anbefallts att, efter hörande av försäkringsrådet och riks-försäkringsanstalten, avgiva och till utskottet inkomma med utlåtande över ifrågavarande motion.

Riksförsäkringsanstalten har i sitt yttrande anført, att flera liknande fall varit föremål för försäkringsrådets prövning samt att anstalten vid fattande av sitt beslut att avslå det hos anstalten på grund av nu ifrågavarande olycksfall framställda ersättningsanspråket följt försäkringsrådets utslag i nämnda fall.

Försäkringsrådets yttrande är av följande lydelse:

Enligt ett genom motionären till försäkringsrådet inkommet läkarintyg har Knut Sigurd Bexelius blivit blind å ena ögat (ögat eviscererat), och har synskärpan å andra ögat nedsatts till fingerräkning å 2 meter. Intyget innehåller icke några uppgifter om den skadades synförmåga före olycksfallet. En skada sådan som den i läkarintyget beskrivna torde få anses medföra förlust av arbetsförmågan eller i det närmaste förlust därav.

Tillgängliga uppgifter äro icke tillräckliga för att den ersättning, som skulle utgå, därest lagen om försäkring för olycksfall i arbete vore tillämplig, skulle kunna till beloppet angivas. Bland annat saknas uppgifter att lägga till grund för bestämmande av den skadades årliga förtjänst. Tillika må framhållas, att förändring i den skadades tillstånd icke torde vara utesluten.

Genom försäkringsrådets i motionen omförmälda beslut är fastställt, att ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen icke tillkommer Bexelius' för den i motionen avsedda skadan. Då emellertid på grund av skadans beskaffenhet och under förutsättning, att Bexelius och hans föräldrar befinna sig i svaga ekonomiska omständigheter, billighetsskäl kunna anföras för att staten i annan ordning utgiver ersättning, får försäkringsrådet uttala, att rådet icke vill framställa erinran mot att ersättning av riksdagen beviljas Bexelius med belopp, som må befinnas skäligt.

Rådet vill emellertid nämna, att Bexelius kan vara berättigad till pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

På föranstaltande av statskontoret har länsstyrelsen i Norrbottens län låtit genom vederbörande landsfiskal verkställa polisutredning angående Knut Sigurd Bexelius' och dennes fader Emil Bexelius' ekonomiska förhållanden. Av därvid lämnade uppgifter, vilka av landsfiskalen kontrollerats i den mån så låtit sig göra, framgår i huvudsak följande:

Knut Sigurd Bexelius är född den 27 november 1905 och ogift. Efter olycksfallet har han ej kunnat utföra något egentligt arbete. Han har dock nu tillstånd av läkare att åtaga sig lättare arbeten men har hittills ej kunnat erhålla något sådant. Efter olycksfallet har han, med undantag av de tider, som han vistats å sjukhus för vård av den vid olycksfallet ådragna skadan, vistats i sitt föräldrahem i Rolfs inom Nederkalix socken. Då han ej äger personlig förmögenhet, har han härvid uteslutande varit hänvisad att leva på sin faders bekostnad. Han har icke under åren 1927 och 1928 åtnjutit beskattningsbar inkomst.

Fadern *Emil Bexelius* är född den 15 september 1876. I sitt äktenskap har han tolv barn, vilka samtliga leva och äro bosatta i föräldrahemmet. Av barnen äro sex minderåriga.

Sedan i mitten av mars månad 1928 hava Bexelius och tre av sönerna så gott som regelbundet haft arbete hos Kalix träindustriaktiebolag å Karlsborg. Härvid hava de åtnjutit en inkomst för varje fjortonde dag, Bexelius i medeltal 96 kronor, två av sönerna 70 å 75 kronor samt den tredje sonen omkring 60 kronor. Sönerna hava i mån av inkomst bidragit till familjens underhåll.

Statskontoret har för egen del i ärendet anfört följande:

Av handlingarna i ärendet framgår, att Bexelius vid det tillfälle, då det i ärendet omförmälda olycksfallet inträffade, utförde arbete åt sin far, Emil Bexelius, vilken såsom självständig entreprenör åtagit sig leverans av sten till det av arbetslöshetskommissionen bedrivna arbetet med byggande av bro över Kalix älv. Knut Sigurd Bexelius kan därför icke sägas hava ådragit sig den honom genom olycksfallet påkomna skadan under arbete i statens tjänst. Vid sådant förhållande anser statskontoret tillräckliga skäl icke föreligga för att statsverket skulle påtaga sig något ekonomiskt ansvar till följd av sagda skada. Visserligen befinna sig både far och son Bexelius, enligt vad som framgår av den införskaffade utredningen, i svaga ekonomiska omständigheter, men statskontoret anser sig likväl med hänsyn till ovan anförda skäl och till de vittomfattande konsekvenser, som helt visst skulle föranledas av ett beslut i enlighet med motionärens hemställan, böra avstyrka bifall till densamma.

Av utredningen i ärendet torde framgå, att Bexelius vid det tillfälle, då han drabbades av ifrågavarande olycksfall, arbetat hos sin fader, vilken såsom självständig företagare åtagit sig vissa prestationer i och för omförmälda av arbetslöshetskommissionen bedrivna arbetsföretag, samt att Bexelius sålunda icke kan anses hava ådragit sig skada i statens tjänst. Vid sådant förhållande har utskottet, som delar de av statskontoret uttalade farhågorna beträffande konsekvenserna av ett beslut i den av motionären påyrkade riktningen, funnit sig icke kunna tillstyrka något åtgärd i anledning av motionen.

Utskottet nödgas alltså hemställa, att förevarande motion II:260 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Till bankoutskottets referat av riks försäkringsanstaltens ställningstagande till detta spörsmål vill jag göra den anmärkningen, att detsamma är ofullständigt, och denna min uppfattning delas av en ledamot i riks försäkringsanstalten, vilken tillställt mig en P. M. av följande lydelse:

»Utskottets avstyrkande utlåtande grundar sig därpå, att Knut Sigurd Bexelius skulle hava skadat sig under arbete för *sin faders* räkning, och att Bexelius alltså icke ådragit sig skada i *statens* tjänst.

I anledning härav förtjänar uppmärksammas, att riks försäkringsanstalten förklarat, att delägarna i det av den skadade, hans fader och sju andra personer bildade arbetslaget *samtliga* varit att anse såsom självständiga företagare. Anstalten torde med andra ord hava ansett, att den skadades fader — i egenskap av ombud för arbetslaget — åtagit sig arbetet *för lagets och icke för egen räkning*. De övriga medlemmarna hava således icke arbetat för den *skadades faders* räkning, utan såväl denne som övriga medlemmar i laget — däribland den skadade — måste betraktas såsom leverantörer till staten. *Det var under fullgörande av ifrågavarande leverans till staten, som olycksfallet inträffade.*

Slutligen bör påpekas, att försäkringsrådets utslag i ärendet *icke* torde innebära, att den skadade enligt rådets uppfattning vid ifrågavarande tillfälle utfört arbete för *sin faders* räkning.»

Jag kommer nu över till ett referat av de enligt min mening klara prejudikat som föreligga: År 1922 den 20 november skadades en arbetare, Nils Johan Hansson, under arbete på stenuttagning för vägbyggnaden Bondersbyn—Kamlunge. I anledning därav begärde »Norrlands statsarbetens» sociala avdelning i Umeå uppgift av riksförsäkringsanstalten om huruvida den skadade vore att anse såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagens mening. De för bedömande av frågan behövliga aktstyckena hava följande lydelse:

»Umeå den 2 juni 1923.

Till Riksförsäkringsanstalten,

Ombudsbyrån,

Stockholm.

Med översändande av bifogade anmälningshandlingar rörande Nils Johan Hansson, vilken skadats till följd av olycksfall i arbete den 20 november 1922, få vi anhålla om meddelande, huruvida staten genom Norrlands statsarbeten är att anse såsom arbetsgivaren enligt § 2 av lagen den 17 juni 1916 om försäkring vid olycksfall i arbete.

För bedömande i frågan få vi utöver vad av anmälan framgår meddela följande.

För att utföra några resttrummor å väganläggningen Bondersbyn—Kamlunge, där vi under vintern ej haft någon ledningspersonal, antogs i början av november månad förra året Gustav Hansson från Bondersbyn, vilken åtog sig ifrågavarande arbete för en summa i ett för allt.

Avskrift av det kontrakt, som ligger till grund för ifrågavarande anställning, bifogas.

Hansson intog i sin ordning själv 3 st. andra arbetare; bland dessa sin fader, Johan Hansson. Gustav Hansson har utkvitterat överenskommen likvid och är den enda, med vilken Norrlands statsarbeten haft något mellanhavande.

Vid en i december månad förlidet år företagen inspektionsresa av en av våra ingenjörer fick denne kännedom om att ifrågavarande person blivit skadad i ögat och vistades å sjukhus. Då mannen emellertid icke antagits av honom och på grund av de övriga omständigheter, som ovan framhållits, ansåg sig vår ingenjör icke böra insända anmälan.

Då nu sociala avdelningen erhöll kännedom om olycksfallet, infordrades omgående vederbörliga anmälningshandlingar, och då dessa nu inkommit, överlämnas ärendet härmed för riksförsäkringsanstaltens avgörande.

Norrlands statsarbeten

enligt uppdrag

Erik J: son Carlén.

Avskrift av avskrift.

Vägbyggnaden Bondersbyn—Kamlunge.

Undertecknad åtager sig härmed stenuttagning till erforderlig myckenhet samt läggning av trummor (sten) vid sektionerna 1 + 700; 1 + 770; 1 + 980; 2 + 2,800 = 4 st. av dimensionen 0,6 × 0,6 till ett pris av 33 kr. pr lm. samt stentrumma vid sektion 3 + 180 = 1 st. av dimensionen 0,5 × 0,5 till ett pris av 30 kr. pr lm. Samtliga trummor skola utföras med föreskrivna krampjärn,

som anbringas enl. föreskrift av arbetsledaren. Fullständig bakmur lägges, och ingår denna i ovan angivna lm. pris och förbinder jag mig, att de angivna trummorna skola vara lagda och klara för avsyning före dec. mån. utgång 1922.

Bondersbyn den 9/11 1922.

Gustav Hansson.

Widimeras:

S. E. Åström.

L. O. Larsson.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

B. Benedictson.

Avskrift sänd till: stenarbetaren Gustaf Hansson, Nederkalix, Bondersbyn.

Den skadade.

D. nr 7,228.

Norrlands statsarbeten,

Sociala avd.,

Umeå.

Skada nr St. 55,476.

Företag: Stenarbete utfört enligt kontrakt den 6 november 1922 av Gustaf Hansson, Nederkalix, Bondersbyn.

Med ledning av till riksförsäkringsanstalten inkomna uppgifter i ärende angående det olycksfall, som den 20 november nästlidet år drabbat Nils Johan Hansson, har anstalten beslutat, att staten genom Norrlands statsarbeten är att anse såsom arbetsgivare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete för den skadade med avseende å det arbete, han utförde vid tiden för olycksfallet.

Kungl. kungörelsen den 30 november 1917 angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning (Svensk författningssamling år 1917, nr 832) är alltså i förevarande fall tillämplig.

Stockholm den 22 juni 1923.

Enligt uppdrag:

C. P. Engblom.

I händelse av missnöje med i denna skrivelse omförmäلت beslut må klagan föras hos kungl. försäkringsrådet genom besvär, som skola vara till försäkringsrådet inkomna sist å trettionde dagen efter av beslutet erhållen del.

Vidimeras ex officio:

K. Befwe.»

Av de ovan anförda aktstyckena framgår med all önskvärd tydlighet, att riksförsäkringsanstalten tidigare tolkat lagens bestämmelser på ett sådant sätt, att man vid en liknande tolkning i fallet Knut Sigurd Bexelius skulle ha tilldömt honom ersättning enligt lagen om olycksfall i arbete. Men jag skall anföra ännu ett enligt min mening prejudicerande utslag i ett mål, enligt 1901 års

lag, vilket överklagades och avdömdes av Högsta domstolen. Det heter i Högsta domstolens minnesbok år 1911, ref. 138 sid. 378: »Innehavaren av en rätt att avverka skog träffade avtal med två personer, att de skulle hugga och till såg framköra skogen mot viss betalning pr tolv timmer. På grund av avtal med en av ackordstagarna biträdde en tredje person vid huggningen. Denne blev därunder skadad.

Vid uppkommen fråga, huruvida innehavaren av skogsavverkningsrätten vore att anse såsom den skadades arbetsgivare enligt lagen ang. ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete den 5 juli 1901, har H. D. enär vid det ackordsavtal, som innehavaren av avverkningsrätten slutit beträffande berörda avverkning, uppenbarligen förutsatts, ej mindre att ackordstagarna skulle såsom arbetare deltaga i avverkningen, än ock att av dem andra personer kunde komma att i och för arbetets utförande anställas och avlönas, funnit, att innehavaren av avverkningsrätten måste i det avseende, varom nu vore fråga, anses såsom arbetsgivare jämväl i förhållande till den skadade, som blivit på nämnda sätt anställd.»

Nu kan man ju invända, att detta var ett utslag enligt 1901 års lag, men den skada, varom nu är fråga, skall bedömas enligt 1918 års lag. Men det är väl i alla fall så, att 1918 års lag på alla punkter avser att tillföra arbetare, som skadas genom olycksfall i arbetet, minst lika stora fördelar som 1901 års lag, följaktligen anser jag det fullt konsekvent att åberopa H. D.: s härovan refererade utslag såsom prejudikat i det föreliggande fallet.

Med stöd av det ovan anförda och under hänvisning till bilagorna i föregående års motion vågar jag alltså ännu en gång bringa denna sak till riksdagens prövning och hemställer,

att riksdagen ville tillerkänna Knut Sigurd Bexelius i Nederkalix ersättning efter samma grunder, som gälla i motsvarande fall enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och som om han varit direkt anställd hos statens arbetslöshetskommission.

Stockholm den 20 januari 1930.

O. W. Lövgren.